

# *Regionale identiteit op de Hondsrug*

*De relatie tussen mens en omgeving*

Rik Huizinga  
S1646443  
Bachelorthesis SG&P  
Groningen, 16 juni 2014

# Inhoudsopgave

Samenvatting.....	1
1: Inleiding	
Aanleiding.....	2
Probleemstelling.....	2
Opbouw.....	3
2: Theoretisch kader	
Concepten en theorieën.....	4
Conceptueel model.....	6
3: Methodologie	
Onderzoeksmethode.....	7
Data-verzameling.....	7
Data-analyse.....	8
4: Resultaten en analyse	
Verbondenheid met de omgeving.....	10
Verskil in landschap tussen de Hondsrug en de Veenkolonien.....	11
Aantrekkelijkheid landschap van de Hondsrug ten opzichte van de Veenkolonien.....	12
5: Conclusie en discussie.....	13
6: Literatuurlijst.....	14
Bijlage I.....	15

## Samenvatting

Met het oprichten van Geopark de Hondsrug hoopt de organisatie het Hondsruggebied van nieuwe, economische impulsen te voorzien. Door de nadruk te leggen op de specifieke geologische ontstaanswijze van het gebied en de plaatselijke bevolking hierover te doceren, wil men een bijdrage leveren aan een sterke regionale identiteit in het gebied.

Regionale identiteit refereert aan het idee dat plaatsen geconstrueerd worden op basis van toegekende betekenissen en gevoelens die plaatsen bij individuen dan wel groepen oproepen. Omdat het toekennen van een betekenis aan een gebied zo sterk kan zijn, kan dit tot gevolg hebben dat deze betekenis een centrale rol speelt bij de identiteit van mensen die het gebied ervaren. Drie processen spelen hierbij een rol. Het identificeren met de eigen regio, het afzetten tegen een andere regio of het niet identificeren, waarbij er geen relatie is tussen het individu en de omgeving.

In dit onderzoek wordt gekeken naar de rol die het landschap van de Veenkoloniën speelt in het toekennen van een identiteit aan de eigen Hondsrug regio. Dit gebeurt aan de hand van de volgende onderzoeksvraag: In hoeverre wordt de regionale identiteit van het landschap binnen Geopark de Hondsrug door haar inwoners geconstrueerd op basis van negatieve karakteristieken toebedeeld aan het landschap van “de Veenkoloniën”?

Uit de resultaten blijkt dat 75% van de respondenten zich verbonden met de woonplaats en dat 50% zich ook daadwerkelijk verbonden voelt met de Hondsrug. De belangrijkste verschillen in landschap tussen de Veenkoloniën en de Hondsrug zijn de geomorfologische verschillen, het verschil in diversiteit en het verschil in vegetatie. Hierbij is een verband aangetoond dat leeftijd een rol speelt in de keuze voor een bepaald verschil. Bij het benoemen van een verschil maakt 75% gebruik van een landschappelijk element uit de eigen regio en 10% noemt een element uit de Veenkoloniën. De rol van “Identifying with” lijkt hierdoor groter dan “Identifying against”.

# 1: Inleiding

## 1.1 Aanleiding

Binnen de provinciegrenzen van Drenthe is door projectgroep “Geopark de Hondsrug” een gebied onderscheiden waarvan de projectgroep van mening is dat dit gebied “het Hondsruggebied” definieert. De geologische ontstaanswijze is bepalend geweest voor de natuur en cultuur in deze regio, waardoor het gebied een identiteit heeft gekregen anders dan andere regio's. Door deze geschiedenis in acht te nemen en bij inwoners en toeristen te introduceren wil men een duidelijke identiteit van het gebied te creëren. De projectgroep hoopt op basis van deze identiteit in samenwerking met inwoners, ondernemers en organisaties proberen een duurzame, economische ontwikkeling in het gebied te kunnen bewerkstelligen (Geopark de Hondsrug, 2012; Farsani et al., 2011).

De relatie tussen mensen en plaatsen is complex en is daardoor veelvuldig onderhevig aan wetenschappelijk onderzoek. Essentieel binnen de culturele geografie is de relatie tussen plaats en individu, waardoor we beide begrippen niet afzonderlijk van elkaar zien. Over het algemeen kan daarom gezegd worden dat individuen plaatsen construeren en dat plaatsen individuen construeren. Dit proces speelt zich altijd af en heeft dus een dynamisch karakter (Holloway & Hubbard, 2001).

Naast voortdurende globalisatie zien we ook dat omgekeerd meer aandacht wordt gevestigd op naties en regio's. Reeds hebben veel wetenschappers zich op dit onderzoeksgebied gestort en ook overheden en instanties proberen dit gedachtegoed te implementeren in het beleid. Toch is er nog veel discussie en lopen de meningen over de relatie tussen mensen en plaatsen zeer uiteen.

In dit onderzoek zal geprobeerd worden verder te borduren op reeds bestaande wetenschappelijke theorie. Door deze theorie aan de praktijk te koppelen kan er verder inzicht verkregen worden in de complexe relatie tussen de inwoners van het Hondsruggebied en de regionale identiteit van deze regio. Ook de projectgroep “Geopark de Hondsrug” zal geïnteresseerd zijn in de resultaten dan wel de conclusies, omdat zij aan de hand van dit onderzoek haar beleid kan evalueren en bijstellen.

## 1.2 Probleemstelling

Zowel over de definitie van een regio als over de definitie van identiteit bestaat binnen de culturele geografie veel discussie (Paasi, 2013; Zimmerbauer & Paasi, 2013; Rijnks & Strijker, 2013). Wel is duidelijk dat regio's niet langer als statisch geheel worden gezien, maar een dynamisch karakter hebben en dus aan verandering onderhevig zijn. Rijnks & Strijker (2013) stellen dat de regio een min of meer begrensd gebied is dat een bepaalde uniformiteit uitstraalt die anders is dan andere regio's. Deze uniformiteit is gebaseerd op overeenkomstige eigenschappen als geografische locatie, fysieke aspecten en politieke, culturele en sociaaleconomische factoren.

Regionale identiteit gaat daarentegen uit van de affiniteit die mensen hebben met deze eigenschappen en in hoeverre dit deel uit maakt van hun eigen identiteit (Paasi, 2003). Daarnaast speelt er een proces waarbij de eigen identiteit wordt bepaald op basis van kenmerken van een ander. Dit zogenoemde “othering” is daarom ook een belangrijke factor in het ontwikkelen van de regionale identiteit (Rijnks & Strijker, 2013).

Ook de mensen binnen het Geopark zullen een bepaald beeld hebben van de Hondsrug regio. Naast het feit dat de regionale identiteit toegekend wordt aan kenmerken binnen het gebied, zal volgens de theorie ook een stuk van de regionale identiteit bepaald kunnen worden op basis van kenmerken die aan een andere regionale identiteit wordt toegedicht. Rose (1996) noemt dit “Identifying with and identifying against” en komt daarnaast nog met een ander concept: “Not identifying”. Rose benadrukt dat het gevoel dat mensen bij een bepaalde plaats irrelevant is bij het scheppen van een regionale identiteit.

Na het uiteenzetten van het theoretisch kader waar deze begrippen en concepten aan de orde zullen komen, zal in het daadwerkelijke onderzoek gekeken worden naar de mate waarin de regionale

identiteit binnen de Hondsrug regio mede bepaald wordt op basis van negatieve karakteristieke toegekend aan de regionale identiteit van een andere regio. Omdat het landschap een belangrijke factor is binnen het concept "Geopark" zal er naar karakteristieken van het landschap gekeken worden die meespelen in het creëren van een regionale identiteit. Daarnaast is het landschap van een gebied een belangrijk aspect in de relatie die een individu met een gebied heeft (Rose, 1996).

Om te kijken in hoeverre de regionale identiteit van een andere regio bepalend is wordt gekeken naar het aanliggende gebied de Veenkoloniën, gelegen in de provincies Groningen en Drenthe. Tussen deze twee regio's heerst een groot contrast wat betreft landschap. Dit contrast in landschap kan gebruikt worden om te kijken in hoeverre inwoners van het Hondsruggebied hun eigen omgeving meer waarderen door dit te vergelijken met de omgeving van de Veenkoloniën.

De hoofdvraag binnen dit onderzoek luidt dus als volgt:

In hoeverre wordt de regionale identiteit van het landschap binnen Geopark de Hondsrug door haar inwoners geconstrueerd op basis van negatieve karakteristieken toebedeeld aan het landschap van "de Veenkoloniën"?

Door deze hoofdvraag op te delen in deelvragen zal vervolgens gepoogd worden de hoofdvraag te beantwoorden. Deze deelvragen zijn:

- In hoeverre is er sprake van een verbondenheid tussen bewoners en de regio binnen Geopark de Hondsrug?
- Wat ervaren inwoners van Geopark de Hondsrug als het belangrijkste verschil tussen het landschap van de Hondsrug en de Veenkoloniën?
- In welke mate spelen "identifying with and against" een rol bij de vergelijking tussen de landschappen van de Hondsrug en de Veenkolonien?

### 1.3 Opbouw

Voordat er in de thesis aandacht wordt besteed aan deze vragen en er dieper wordt ingegaan op het onderzoek, zal eerst de positie van het onderzoek in de wetenschappelijke literatuur worden beschreven. In hoofdstuk 2 wordt daarom het theoretisch kader geschetst. Ten eerste zullen in paragraaf 2.1 de verschillende landschappen kort worden geanalyseerd, waarna in paragraaf 2.2 de eerder genoemde begrippen plaats en regio, regionale identiteit, "Identifying with and against" en "Not identifying" uiteengezet worden. Hoofdstuk 2 eindigt uiteindelijk met paragraaf 2.3 waarin het visualiseren van het conceptueel model centraal staat.

In hoofdstuk 3 komt de methodologie aan de orde. Hier wordt de gekozen onderzoeksmethode per onderzoeksvraag verantwoord, zal er uitleg volgen over de manier waarop het verzamelen van data gegaan is en hoe het uiteindelijke data bestand tot stand is gekomen.

Vervolgens worden in hoofdstuk 4 de verschillende onderzoeksresultaten gepresenteerd. Hier zullen de uitkomsten worden geanalyseerd en wanneer mogelijk vergeleken met resultaten uit eerder verricht wetenschappelijk onderzoek. Dit zal gebeuren naar aanleiding van de in de inleiding geformuleerde onderzoeksvragen.

In hoofdstuk 5 zal een conclusie te lezen zijn. Hierin zullen de uitkomsten kort samengevat worden. Daarnaast zal er gekeken worden in hoeverre er uit dit onderzoek aanbevelingen voortvloeien die van pas kunnen komen bij verder onderzoek of het eventueel aanpassen van beleid omtrent het geopark. Ten slotte zal in hoofdstuk 6 de literatuurlijst volgen met de gebruikte bronnen.

## 2: Theoretisch kader

### 2.1.1 Plaatsen en regio's

Het begrip plaats kent verscheidene definities. Plaatsen worden vaak aangeduid als een bepaald begrensd gebied, als ruimte waar verschillende processen spelen, als een plek geconstrueerd door menselijk gedachtegoed of als de context voor sociaal en politiek gedrag. Wel wordt aangenomen dat plaats en het individu niet afzonderlijk van elkaar kan worden gezien. Binnen de geografie kan men daarom stellen dat mensen niet alleen plaatsen construeren, maar dat plaatsen ook mensen vormgeven (Holloway & Hubbard, 2001).

Ondanks de uiteenlopende opvattingen over plaats onderscheidt Gierijn (2000) drie eigenschappen waar een plaats aan zou moeten voldoen. Ten eerste moet een plaats een geografische locatie hebben welke uniek is, maar waarvan de grenzen aan verandering onderhevig kunnen zijn. Daarnaast moet een plaats een zekere materiële vorm hebben. Dit kan zowel uit natuurlijke elementen bestaan als uit elementen welke het gevolg zijn van menselijk interveniëren. Ten slotte moet er op een bepaalde manier betekenis worden gegeven aan een plaats, waardoor de plaats een bepaalde identiteit krijgt. Zo kunnen mensen zich wel of niet identificeren met een plaats en krijgt de plaats een bepaalde representatie naar buiten.

Wanneer een plaats op deze manier vorm wordt gegeven en er bepaalde karakteristieken ontstaan, kan men op een hoger schaalniveau een regio onderscheiden op basis van de fysische, culturele, sociaaleconomische en politieke kenmerken van verschillende plaatsen (Knox & Marston, 1998). Rijnks en Strijker (2013) geven daarbij wel aan dat het definiëren van een regio afhankelijk van de context is. De culturele achtergrond en de omstandigheden waarin een persoon of instantie een regio definieert hebben daarmee een grote invloed op de daadwerkelijk vorm van de regio. Het proces waarin een regio gedefinieerd wordt staat daarom bijna gelijk aan de context waarin het definiëren gedaan wordt. Karakteristieken die gebruikt zijn voor de definiëring van een regio zijn daarom niet altijd unaniem toe te schrijven aan de regio (Paasi, 2003). Concluderend kan worden gezegd dat het definiëren wat een regio is, daarnaast ook definieert wat de desbetreffende regio niet is (Rijnks & Strijker, 2013).

### 2.1.2 Regionalisme

Regionale planning is een steeds vaker voortkomende term in de ruimtelijke ordening. Door de aandacht te vestigen op de regio nemen regionale beleidsmakers het heft in eigen handen, omdat de nationale overheid in hun ogen faalt de regio voldoende te faciliteren. Hieruit is onder andere het "New Regionalism" ontstaan. Deze stroming focust zich niet alleen op een bepaald geografisch gebied, maar ook op de factoren die een gebied tot een regio maken. Zodoende wordt er gekeken naar economische, fysische en sociale kenmerken om de regio te definiëren (Peterson et al., 2007). Daarnaast wordt volgens Zimmerbauer & Paasi (2013) met de opkomst van het "New Regionalism" de regio steeds meer gezien als een belangrijke factor voor economische groei.

Door de opkomst van het "New Regionalism" is er hernieuwde interesse ontstaan in het concept "regionale identiteit". Om zoals eerder genoemd de economische groei van een regio te bevorderen wordt de regionale identiteit gebruikt in planning en marketing om menselijk kapitaal te mobiliseren en regio's te laten concurreren (Paasi, 2013).

In de applicatie van Geopark de Hondsrug om lid te worden van het Europees Geopark Netwerk (Geopark de Hondsrug, 2012) vinden deze gedachtegang dan ook terug. Uit een relatief groot percentage werklozen en een vergrijzende bevolking concludeert de projectgroep dat de regio nieuwe economische impulsen nodig heeft. Door samen te werken met ondernemers, overheden en de gemeenschap hoopt Geopark de Hondsrug de regio een beter economisch klimaat te geven en de concurrentiepositie te verstevigen.

### 2.1.3 Regionale Identiteit

Het imago van een plaats bepaalt hoe de plaats is vorm gegeven, hoe de plaats wordt gereproduceerd en hoe/of mensen de plaats gebruiken. Echter doordat mensen een eigen perceptie vormen over een gebied vanuit een eigen culturele achtergrond, worden er verschillende filters gebruikt en ontstaan er allemaal verschillende percepties van de werkelijkheid (Rijnks & Strijker, 2013).

Op deze manier creëren individuen of groepen van individuen een bepaald gevoel dat bij ze opkomt wanneer ze denken aan de bepaalde plaats. "Sense of place" is hierbij een veelgebruikte term om aan te tonen dat plaatsen (of eigenlijk plaatsbetekenissen) gecreëerd worden door mensen en om de persoonlijke gevoelens van mensen over een gebied te reflecteren. "Sense of place" kan dus wat zeggen over een bepaalde plaats, maar ook over de identiteit van een individu of een groep (Rose, 1996).

In de literatuur over "Sense of place" komen verscheidene begrippen aan bod die hier op het oog veel met mee van doen hebben, maar in kleine details toch verschillen. "Sense of place", "Identity of a region" (Paasi, 2003) en regionale identiteit kennen veel overeenkomsten, maar in de literatuur worden ook veel verschillen genoemd. Door deze onenigheid over de juiste definiëring zullen voor de leesbaarheid en duidelijkheid in deze thesis deze drie begrippen verder worden benoemd als regionale identiteit. De regionale identiteit refereert dus aan het idee dat plaatsen geconstrueerd worden op basis van toegekende betekenissen en gevoelens die plaatsen bij individuen dan wel groepen oproepen. Omdat deze plaatsen dus gecreëerd worden door mensen kan het begrip gezien worden als de verbinding tussen plaatsen en mensen. Vervolgens kan het toekennen van een betekenis aan een gebied zo sterk kan zijn, kan dit tot gevolg hebben dat deze betekenis een centrale rol speelt van de identiteit van mensen die het gebied ervaren (Paasi, 2013; Rose, 1996; Jorgensen & Stedman, 2001).

Er zijn verschillende manieren om de relatie tussen plaatsen en mensen te analyseren. In de volgende drie paragrafen zal dieper worden ingegaan op de vraag op welke manieren mensen een bepaalde betekenis aan een gebied kunnen geven.

### 2.1.4 Identifying with a place

Het gevoel bij een bepaalde plaats te horen is een manier waarbij identiteit verbonden is met een bepaalde plaats. Mensen kunnen bepaalde eigenschappen van de plaats gebruiken om hun eigen identiteit te definiëren, omdat ze zich er thuis of op hun gemak voelen. Dit gevoel ergens bij te horen kan men op verschillende schalen terug zien komen. Voor dit onderzoek is de regionale schaal (het Hondsruggebied) relevant. Door naar het landschap van de regio en de karakteristieken van de groep mensen te kijken die wonen in deze regio, kan men de verbondenheid analyseren tussen enerzijds de vormgeving van het landschap en anderzijds de gedeelde identiteit van de groep inwoners (Rose, 1996; Jorgensen & Stedman, 2001).

### 2.1.5 Identifying against a place

Een belangrijk gedeelte van het toedichten van een identiteit van een regio door een individu gebeurt echter op basis van eigenschappen die een regio juist niet heeft, maar die de regio juist onderscheidt van een andere regio, zodat er een verschil ontstaat in de waarneming van identiteit tussen regio's (Rijnks & Strijker, 2013).

Rose (1996) voegt hieraan toe dat regionale identiteit op deze manier nog complexer in elkaar steekt dan slechts het verbonden voelen met een bepaalde plaats. Percepties van andere groepen mensen of regio's die als anders of contrasterend worden gezien, zijn op allerlei verschillende manieren vormgegeven onder invloed van machtsverhoudingen, persoonlijke ervaringen en beeldvorming. Natuurlijk bestaat geen absoluut onderscheid tussen 'identifying with' en 'identifying against', want beide processen staan in relatie tot elkaar en kunnen elkaar verstreken of zelfs reproduceren.

### 2.1.6 Not identifying

Ten slotte is het belangrijk te vermelden dat het hebben van een gevoel bij een bepaalde plaats niet altijd bijdraagt aan de regionale identiteit en dat er soms helemaal geen verband is tussen een plaats en een identiteit. Wanneer men een vreemdeling in een bepaald gebied is kan men zich juist helemaal niet welkom of verbonden voelen met dit gebied. Een ander punt is dat wanneer een individu of een groep mensen zich zeer sterk verbonden voelt met een bepaald gebied, dit de verbondenheid met een gebied op kleinere dan wel grotere schaal bemoeilijkt. Een Fries kan zich bijvoorbeeld meer Fries dan Nederlander voelen en zich daardoor minder Nederlander voelen (Rose, 1996).

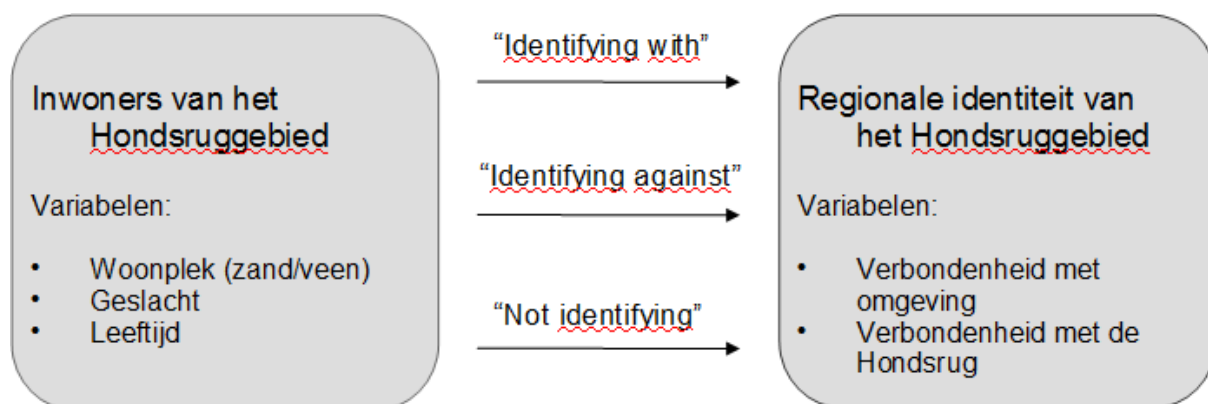
De relatie tussen een bepaald gebied en identiteit kan dus een zeer complex karakter hebben, waarbij politiek, media, landschap, maar ook dagelijkse gesprekken en ervaringen van het individu een rol kunnen spelen. Men kan zich verbonden voelen met een plaats, zichzelf juist afzetten tegen een plaats waarvan men het idee heeft dat het er anders is of er kan helemaal geen link zijn tussen plaats en identiteit.

### 2.2 Conceptueel model

In het onderstaande conceptueel model (zie afbeelding 1) wordt uiteengezet welke concepten en variabelen voor dit onderzoek relevant zijn. Op basis van de theorie in de vorige paragrafen wordt in dit onderzoek verondersteld dat er drie processen ten grondslag liggen aan het construeren van een regionale identiteit. De wijze waarop een regionale identiteit van Geopark de Hondsrug wordt creëert door de bewoners van het geopark geschiedt op basis van identificeren met de eigen regio ("identifying with"), identificeren met de eigen regio op basis van het toekennen van negatieve eigenschappen aan een andere regio ("identifying against") en ten slotte het concept dat er helemaal of in mindere mate een relatie is tussen plaats en identiteit ("Not Identifying").

Of er sprake is van een regionale identiteit en de verbinding van mensen met plaatsen te onderzoeken wordt er gekeken naar de volgende variabelen. Ten eerste is het gevoel van verbondenheid van de bewoners met de regio van belang. Ten tweede kan er gekeken worden naar de participatie van bewoners in activiteiten of vrijwilligerswerk binnen de regio. Bij de inwoners spelen daarnaast de leeftijd, het geslacht en het feit of ze op zand of veen wonen een rol.

In de eerder beschreven theorie wordt vermeld dat regionale identiteit van invloed kan zijn op het individu en dat een individu op zijn beurt een regionale identiteit kan construeren. Omdat in dit onderzoek wordt gekeken op wat voor manier bewoners van het Geopark de Hondsrug een regionale identiteit vormgeven is er in het conceptueel model om deze relatie in één richting weer te geven. Vandaar dat er een pijl van de bewoners van het geopark richting de regionale identiteit van het geopark is weergegeven, maar geen pijl in de andere richting.



Afbeelding 1: Conceptueel Model



### 3: Methodologie

#### 3.1 Onderzoeksmethode

Om de onderzoeksvraag goed te kunnen beantwoorden is er gekozen voor het gebruik van enquêtes als onderzoeksmethode (zie bijlage I). Omdat enquêtes in een korter tijdsbestek afgenomen kunnen worden dan interviews is het mogelijk mensen op straat te benaderen of de “gewone burger” spontaan in zijn of haar huis te confronteren. Als gevolg van de samenwerking met andere onderzoekers zijn er in negen verschillende gemeentes enquêtes afgenomen. Zo is er op deze manier in het gehele Hondsruggebied data verzameld. Als gevolg zal de representativiteit van eventuele onderzoeksresultaten aan een groot deel van de regio kunnen worden toegeschreven.

Hoewel het verzoek tot onderzoek afkomstig is uit de projectgroep Geopark de Hondsrug, is de positie van de onderzoeker in deze thesis te bestempelen als “outsider”. Zodoende zijn de vragen in de enquête objectief en in bepaalde mate kritisch van toon, omdat er geen noodzaak is een bepaalde, gunstige uitkomst te krijgen.

Omdat het Geopark reeds kortgeleden ontstaan is en er eventueel weinig naamsbekendheid en/of bekendheid met het project is, zal het belangrijk zijn duidelijk vragen op te stellen. Deze vragen zullen de respondent niet onbewust moeten sturen en niet van teveel informatie moeten voorzien. De respondent moet immers zelf in staat zijn de vraag te beantwoorden. Wel zal er enige toelichting moeten zijn op algemene termen als bijvoorbeeld Geopark of geomorfologie in de enquête.

Ook is er buiten de officiële grenzen van “Geopark de Hondsrug” geënuquêteerd. De reden hiervoor is dat deze officiële grenzen discutabel zijn, omdat het maar net de vraag is welke gemeenten zich hebben aangesloten bij de organisatie. Toch kunnen deze gemeenten in bepaalde mate geïdentificeerd worden met het Hondsruggebied en is het goed mogelijk dat bewoners zich toch verbonden voelen met de Hondsrug dan wel het Geopark. Zowel voor de organisatie als voor de onderzoeker is het daarom interessant ook hier de lokale bevolking te onderzoeken. Het gaat hierbij om de gemeenten Assen, Groningen en Haren.

Door het samenwerken met andere onderzoekers en de verschillende onderzoeksonderwerpen is er ook nog gekozen om te enquêteren op plekken gelegen op het veen in plaats van het zand van de Hondsrug. Ook voor dit onderzoek is dat interessant om zo meer te weten te kunnen komen over de relatie tussen inwoners van het veen en hun omgeving. Dit zal bijdragen aan het beantwoorden van de onderzoeksvragen en meer inzicht geven in het concept identificeren met of tegen een bepaalde omgeving.

#### 3.2 Dataverzameling

Als gevolg van het benaderen van mensen op straat of het afnemen van enquêtes bij mensen thuis is men vaak minder bereid mee te werken aan een onderzoek dan wanneer een interview of enquête afgenomen wordt op afspraak. Daarnaast is gebleken dat voor de leek de enquête moeilijk te begrijpen viel, waardoor respondenten bepaalde antwoorden schuldig moesten blijven of met wat uitleg gestimuleerd konden worden om toch bruikbare antwoorden te formuleren. Toch is mede door het grote aantal enquêtes (N=403) het databestand zeer goed bruikbaar.

Wat belangrijk is om verder te vermelden bij het databestand zijn verdelingen die de representativiteit van de steekproef kunnen verstevigen. In tabel 1 is te zien dat de percentages mannen en vrouwen in de steekproef nagenoeg overeenkomen met percentages bekend in de populatie.

	Mannen	Vrouwen	15-25	25-45	45-65	65+
Populatie	49,3	50,7	12,2	25,7	36,8	25,3
Steekproef	50,1	49,9	11,9	23,5	36,5	28,1

### ***Tabel 1: Verdeling geslacht en leeftijd van steekproef t.o.v. populatie***

Hetzelfde geldt wanneer er gekeken wordt naar de leeftijden van de respondenten. De leeftijdscategorieën uit de steekproef lijken ongeveer hetzelfde verdeeld te zijn als verdeling binnen het geopark.

Een andere verdeling die van belang is te noemen, is de verdeling tussen respondenten woonachtig op het zand dan wel op het veen. Omdat een eventuele tegenstelling tussen mensen op het zand en mensen op het veen kan bijdragen aan dit onderzoek, zal er bij de analyse ook gekeken worden in hoeverre tegenstelling te zien is in het beantwoorden van de enquête vragen. Omdat het grootste deel van de enquête is afgenomen in “zand” gemeentes, kan het overgrote deel van de postcodes van de respondenten toegekend worden aan zandgebied. Hierbij moet opgemerkt worden dat het indelen van de postcodes naar grondsoort erg discutabel is, omdat op sommige plekken veen is verdwenen om plaats te maken voor zand. Toch worden deze stukken als veengebied beschouwd. Uiteindelijk zijn 316 woonplaatsen aan zand gekoppeld, 83 woonplaatsen aan het veen en 4 postcodes konden niet achterhaald worden.

### 3.3 Data-analyse

#### 3.3.1 Deelvraag 1: In hoeverre is er sprake van een verbondenheid tussen bewoners en de regio binnen Geopark de Hondsrug?

Hoewel in andere onderzoeken binnen deze onderzoeksgroep gekeken wordt naar de aanwezigheid van een regionale identiteit binnen het Hondsruggebied of het gebied van het Geopark de Hondsrug, is het wel nuttig te kijken of er een daadwerkelijke verbondenheid door bewoners met hun woonplaats en de Hondsrug gevoeld wordt. In de enquête (zie bijlage I) is daarom gevraagd naar de mate van verbondenheid die respondenten met hun omgeving (woonplaats en Hondsrug) voelen. De uitkomsten uit beide vragen zullen besproken en vergeleken worden.

#### 3.3.2 Deelvraag 2: Wat ervaren inwoners van Geopark de Hondsrug als het belangrijkste verschil tussen het landschap van de Hondsrug en de Veenkoloniën?

Om deze onderzoeksvraag te beantwoorden is de volgende vraag in de enquête (zie bijlage I) opgenomen: Als u het landschap van het Geopark de Hondsrug vergelijkt met het landschap van de aangrenzende Veenkoloniën, wat vindt u dan het belangrijkste verschil?

In dit onderzoek is ervoor gekozen om achteraf te categoriseren om op die manier de verscheidenheid aan antwoorden te kunnen verwerken zonder dat veel antwoorden verdwijnen in een categorie “overig” of iets dergelijks. Ondanks deze inductieve werkwijze is hierbij wel rekening met de theorie gehouden. Nadeel van deze methode is echter dat de rol van de onderzoeker van invloed kan zijn bij het interpreteren van alle antwoorden.

Om de verschillende antwoorden op deze open vraag te categoriseren zijn er de volgende antwoordcategorieën geformuleerd. Omdat het Geopark de Hondsrug zijn bestaansrecht ontleent aan de speciale geologische ontstaansgeschiedenis, is hier extra nadruk op gelegd. Ter validatie van de gekozen categorieën is de lijst met begrippen ook aan anderen voorgelegd. In de eerste fase van het indelen van de begrippen kon men verschillen zien in de interpretatie van begrippen en het toekennen van verschillende noemers. Wanneer uiteindelijk naar een paar overkoepelende categorie werd toegewerkt kwam er meer synthese, waardoor de hieronder geformuleerde categorieën tot stand zijn gekomen.

Als eerste is daarom de categorie “geomorfologisch” verschil aangeduid. De antwoorden onder deze categorie geschaard zijn bestaan voornamelijk uit het verschil in reliëf en het feit dat de Hondsrug op hoger gelegen gebied ligt. Antwoorden dus die te maken hebben met de geologische ontstaansgeschiedenis van beide gebieden.

Ook de volgende categorie heeft daar sterk mee te maken, maar de link met de ontstaansgeschiedenis van de gebieden kan niet direct uit de antwoorden worden gehaald. Respons waarin slechts het verschil in grondsoort werd aangeduid, zand en veen, staan daarom in de tweede categorie.

Meer bebossing, begroeiing, groen of natuur in de Hondsrug zijn opgenomen in de derde categorie. Hoewel er een verschil zit tussen natuur en bos kan uit de context worden begrepen dat respondenten met natuur als antwoord een verschil in vegetatie wilden aanduiden tussen beide gebieden. Er zal dus verder gesproken worden over een verschil in vegetatie als categorie. Ook werden er verschillen opgemerkt tussen de structuur van bebouwing. Lintbebouwing werd veelal genoemd als karakteristiek voor de Veenkoloniën, waar men aan brinkdorpen moest denken bij de Hondsrug.

Andere respondenten waren minder specifiek en noemden als het verschil de diversiteit van het landschap. Omdat uit de antwoorden niet valt af te leiden aan wat voor soort diversiteit wordt gedacht, zijn deze antwoorden gekoppeld aan de categorie diversiteit in landschap. Er kan hierbij gedacht worden aan grootschaligheid in de Veenkoloniën tegenover kleinschaligheid op de Hondsrug. Ook kan men de eerder genoemde verschillen qua soort bebouwing, vegetatie en reliëf als totaalplaatje bedoeld hebben.

Ten slotte hebben een aantal respondenten besloten de vraag niet te beantwoorden of wisten zij de vraag niet te beantwoorden. Dit lijkt gepaard te gaan met de korte woontijd van deze respondenten in het gebied en is mogelijk een gevolg van onwetendheid. Deze antwoorden zijn daarom onder de categorie geen data geplaatst.

### 3.3.3 Deelvraag 3: Welke aspecten van het landschap van de Hondsrug worden als aantrekkelijker beleefd dan het landschap van de Veenkoloniën?

Ook voor deze onderzoeksvraag is een open vraag in de enquête opgenomen. Deze luidt als volgt: Welke aspecten van het landschap van het Geopark de Hondsrug vindt u 'mooier' dan het landschap van de Veenkoloniën?

Het doel van deze vraag was om een waardeoordeel te verkrijgen. Dit kan een positief landschappelijk element betreffen uit het landschap van Geopark de Hondsrug( "Identifying with"), dan wel een negatief landschappelijk element toegekend aan het landschap van de aangrenzende Veenkoloniën( Identifying against). Ten slotte is er dan ook de mogelijkheid tot een antwoord te komen welke aangeeft dat er bij deze respondent geen relatie lijkt te zijn tussen plaats en identiteit( "Not Identifying"). Dit zijn dan ook de mogelijke antwoordcategorieën waarin de verschillende antwoorden zijn verwerkt( zie bijlage III).

Om erachter te komen of er sprake is van "Identifying with" of "against" is besloten om de antwoorden te vergelijken met de antwoorden op vraag 6 uit de enquête: Kunt u 3 woorden opschrijven die het eerst bij u opkomen als u aan de Hondsrug denkt? Uit deze antwoorden is allereerst een top tien gemaakt van de meest voorkomende woorden met betrekking tot het landschap. Deze top tien is als volgt: natuur, heuvels, mooi, bos, zand, vorming door ijsijd, hoogteverschillen, hunebed, heide, glooiing,

Omdat de respondenten deze termen hebben gebruikt om het eigen gebied te omschrijven, worden eenzelfde antwoorden op enquête vraag 9 (Welke aspecten van het landschap van het Geopark de Hondsrug vindt u 'mooier' dan het landschap van de Veenkoloniën?) gezien als een vorm van "Identifying with". Wanneer daarentegen het antwoord geen gelijkens vertoont zal het beschouwd worden als "Identifying against". Antwoorden waaruit geen duidelijke landschappelijke elementen uit beide gebieden benoemd worden zullen worden als beschouwd als "Not identifying".

## 4: Resultaten en analyse

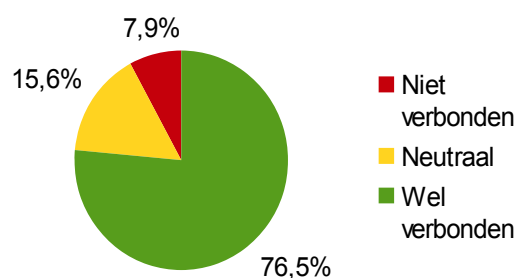
### 4.1 Verbondenheid met de omgeving

Wanneer er gekeken wordt naar de verbondenheid tussen bewoners met hun woonplaats en daarnaast de Hondsrug, kunnen een paar verschillen worden onderscheiden (zie tabel 2). Van de 403 respondenten geeft 30% aan zich heel erg verbonden te voelen met hun woonplaats en 46,4% zegt zich behoorlijk verbonden te voelen met hun woonplaats. Op de vraag in hoeverre men zich verbonden voelt met de Hondsrug antwoorden de respondenten minder positief. 10,4% van de ondervraagden voelt zich behoorlijk verbonden met de Hondsrug en daarnaast zegt 37% zich behoorlijk verbonden te voelen. Terwijl bijna alle respondenten binnen de officieel benoemde grenzen van Geopark de Hondsrug woonachtig zijn, lijkt er qua verbondenheid met de Hondsrug toch verschil te zijn tussen inwoners binnen het geopark.

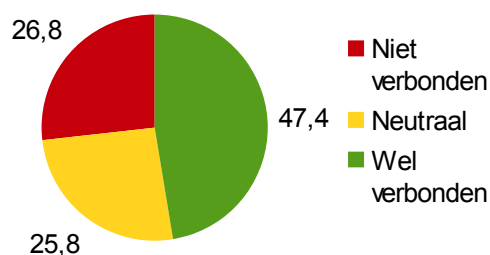
	Verbondenheid met woonplaats		Verbondenheid met Hondsruggebied	
	Frequentie	Percentage	Frequentie	Percentage
Helemaal niet verbonden	8	2	43	10,7
Niet zo erg verbonden	24	6	65	16,1
Neutraal	63	15,6	104	25,8
Behoorlijk verbonden	187	46,4	149	37
Heel erg verbonden	121	30	42	10,4

**Tabel 2: Verbondenheid bewoners met woonplaats en de Hondsrug**

De verschillen tussen de verbondenheid met woonplaats enerzijds en de Hondsrug anderzijds worden duidelijker wanneer de resultaten opgedeeld worden in drie categorieën (zie afbeelding 2 en 3). Hier valt af te lezen dat 76,5% zich wel verbonden voelt met de woonplaats en 47,4% verbondenheid voelt met de Hondsrug.



**Afbeelding 2: Verhouding verbondenheid met woonplaats**



**Afbeelding 3: Verhouding verbondenheid met Hondsrug**

Opvallend is dat respondenten afkomstig van voormalige veengebieden procentueel positievere antwoorden lijken te geven op de vraag in hoeverre ze zich verbonden voelen met de Hondsrug dan respondenten op het zand. 51,8% van de mensen uit veengebied geeft namelijk aan zich verbonden te voelen met de Hondsrug tegenover 46,5% van mensen uit het zandgebied, terwijl men zou verwachten dat dit minstens andersom zou zijn aangezien het zandgebied meer rondom de Hondsrug is gepositioneerd. Voor de verbondenheid met de eigen woonplaats zijn meer gelijke percentages tussen mensen op het veen en op het zand.

#### 4.2 Verschil in landschap tussen de Hondsrug en de Veenkoloniën

Onderstaande tabel (zie tabel 3) laat zien welke antwoorden op vraag 8 (Wat ervaren inwoners van Geopark de Hondsrug als het belangrijkste verschil tussen het landschap van de Hondsrug en de Veenkoloniën?) er zijn gegeven. Per antwoordcategorie staat vermeld hoe vaak deze aangevinkt is en hoeveel deze categorie procentueel uitmaakt van het aantal geldige cases. In 89 gevallen is er namelijk geen antwoord geformuleerd op de vraag, waardoor het aantal bruikbare cases terugvalt naar 314.

	Frequentie	Percentage van geldig geheel
Geomorfologisch verschil	87	27,7
Verschil in grondsoort	36	11,5
Verschil in vegetatie	90	28,7
Verschil in structuur bebouwing	8	2,5
Verschil in diversiteit omgeving	55	17,5
Sociaal-cultureel verschil	34	10,8
Geldig totaal	310	100
Geen data	93	
Totaal	403	

**Tabel 3: Frequentieverdeling van geformuleerde antwoordcategorieën op vraag 8**

In de tabel kan gelezen worden dat een kwart van de respondenten daadwerkelijk een geomorfologisch verschil noemt. Vooral het verschil in reliëf en de hoogteverschillen tussen de twee gebieden zijn hier veel genoemd. Omdat Geopark de Hondsrug de focus legt op geomorfologie als onderscheidende factor van het gebied, is het interessant dat bijna 30% een morfologisch verschil noemt.

Daarnaast wordt een verschil in vegetatie bijna even vaak genoemd. Ook dit is aan de hand van de theorie een te verwachten resultaat. De antwoorden in deze categorie zijn voornamelijk meer bebouwing dan wel meer begroeiing. Een andere veelgenoemde categorie is het verschil in diversiteit tussen het landschap van het Hondsruggebied en de Veenkoloniën. Hoewel zoals eerder genoemd in de methodologie binnen deze categorie lastig te duiden valt wat men heeft bedoeld met diversiteit lijkt het aannemelijk dat de aspecten reliëf en begroeiing hier ook een rol in spelen. Toch maakten 26 respondenten wel een onderscheid door de Hondsrugregio te benoemen als kleinschalig tegenover het landschap van de Veenkoloniën.

Ten slotte noemen 34 respondenten opvallend genoeg een sociaal-cultureel verschil, terwijl er gevraagd werd naar een verschil tussen landschappen. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de verschillen tussen de mensen in beide gebieden als zodanig wordt gezien dat dit verschil als eerste bij respondenten opkwam. De twee meest voorkomende antwoorden gaan daarom over het verschil in mentaliteit tussen “veen- en zandmensen” of over gemoedelijkheid van mensen.

De gegeven antwoorden zijn vervolgens te vergelijken met eigenschappen van de respondenten in de steekproef. In dit onderzoek is gekeken of er verband bestaat tussen enerzijds de verschillen die respondenten tussen de twee landschappen onderscheiden en anderzijds de variabelen geslacht, leeftijd of het gegeven of ze in zandgebied wonen dan wel voormalig veengebied. Afhankelijk van de variabelen verschilt per toets het aantal cases. Zoals vermeld in tabel 3 ligt het aantal geldige cases bij

de variabele met antwoordcategorieën op 310. Bij de variabele of men op zand of veen woont waren vier postcodes niet te achterhalen, waardoor deze variabele 4 ongeldige cases betreft.

Door middel van een chi-kwadraattoets is gekeken naar een mogelijk verband tussen geslacht en gegeven antwoorden. Op basis van deze toets kan er vastgesteld worden dat er geen verband bestaat tussen deze variabelen,  $X^2 (5, N = 310) = 4,398, p = .494$ .

Vervolgens is ook gekeken naar een mogelijke relatie tussen leeftijd en het gegeven antwoord. Met een p-waarde van 0,016 is deze uitkomst significant,  $X^2 (15, N = 310) = 29,063, p = .016$ . De nulhypothese dat er geen verband bestaat tussen leeftijd en het geformuleerde antwoord kan dus verworpen worden.

Ten slotte is er nog gekeken of het nog van invloed is of men op het zand of het veen woont. Ook hier is geen verband gevonden tussen de variabelen en dus kan de nulhypothese dat er een verband bestaat tussen de gegeven antwoorden en woonomgeving niet worden verworpen,  $X^2 (5, N = 306) = 3,453, p = .630$ .

#### 4.3 Aantrekkelijkheid landschap van de Hondsrug ten opzichte van de Veenkoloniën

	Frequentie	Percentage van geldig geheel
"Identifying with"	255	72,6
Identifying against"	36	10,3
"Not identifying"	60	17,1
Geldig totaal	351	100
Geen data	52	
Totaal	403	

**Tabel 4: Frequentieverdeling "Identifying with", "Against" en "Not identifying"**

Bijna 75% van de respondenten kijkt naar de eigen Hondsrugregio wanneer gevraagd wordt een vergelijking te maken tussen de landschappen van het Hondsruggebied en de Veenkoloniën. 36 respondenten noemt een element uit het landschap van de Veenkoloniën om aan te geven waarom zij het landschap rondom de Hondsrug mooier vinden. Ruim 17% geeft daarnaast aan dat het landschap voor hun geen rol speelt en het is dus de vraag is in hoeverre er invloed is op de regionale identiteit binnen het gebied.

Om te kijken of er een verband bestaat tussen de manier van identificeren met een gebied en geslacht zijn met een chikwadraattoets deze variabelen vergeleken. Dit gaf geen significante uitkomst, waaruit blijkt dat er geen relatie is,  $X^2 (2, N = 351) = 2,045, p = .360$ .

Ook voor de variabele leeftijd is dezelfde toets gedaan,  $X^2 (6, N = 351) = 35,343, p = .000$ . Hieruit blijkt dat leeftijd en de manier van identificeren verband tonen, waardoor de nulhypothese verworpen kan worden.

Ten slotte is er nog gekeken naar een relatie tussen de manier van identificeren en het wonen op veen- dan wel zandgebied. Hieruit kan vastgesteld worden dat er geen verband bestaat tussen deze twee variabelen,  $X^2 (2, N = 347) = 1,627, p = .443$ .

## 5: Conclusie

De verbondenheid van mensen binnen de Hondsrugregio met hun eigen woonplaats lijkt met 76,5 % zowel op het veen als op het zand redelijk groot te zijn. Daarentegen voelt slechts 47,4 % zich verbonden met de Hondsrug. Opvallend is hierbij dat mensen afkomstig uit voormalig veengebied zich meer verbonden lijken te voelen met de Hondsrug dan mensen die op het zand wonen.

De grootste verschillen die worden ervaren tussen het landschap van de Hondsrug en dat van de Veenkoloniën zijn de geomorfologische ontstaansgeschiedenis, meer vegetatie in het Hondsruggebied en ten slotte ontbreken van diversiteit in de Veenkoloniën. Er is daarbij een verband aangetoond tussen leeftijd en de keuze voor een bepaald landschappelijk verschil tussen beide gebieden. Waar de jongere leeftijdsgroepen meer vegetatie noemen, kiest de oudste leeftijdsgroep (60+) voornamelijk het geomorfologisch verschil. Het zou kunnen zijn dat jongere generaties minder bekend zijn met de ontstaanswijze van het gebied en daardoor voor op het oog makkelijker te onderscheiden verschil als meer begroeiing of meer bebossing. Qua educatie over de geomorfologische ontstaansgeschiedenis van de Hondsrug lijkt er wat dat betreft een rol weggelegd voor Geopark de Hondsrug.

Ten slotte lijkt het grootste deel in de regio het eigen gebied aan te grijpen om een verschil in landschap tussen de Hondsrug en de Veenkoloniën aan te duiden. Identificeren met de eigen regio oogt daardoor een belangrijkere factor in het regionale identificatieproces dan het identificeren tegen een andere regio. In de vergelijking wordt het landschap van de Hondsrug ook als positiever beschouwd dan dat van de Veenkoloniën. Dit kan ook teruggezien worden in onderzoek van Rijnks & Strijker (2013) over regionale identiteit in de Veenkoloniën, waar respondenten de eigen regio een positievere beoordeling geven dan een andere regio. Uit hetzelfde onderzoek blijkt dat de afstand tussen regio's en het waardeoordeel van mensen over een bepaalde regio verband lijkt te tonen. Hieruit bleek dat mensen uit de Hondsrugregio het meest negatieve beeld hebben over de Veenkoloniën, terwijl verder verwijderde regio's aanmerkelijk positievere beoordelingen gaven. Op basis van voorgaande zou er verschil kunnen zijn tussen mensen op zand en op veen aangezien mensen op het veen dichterbij de Veenkoloniën wonen. Uit dit onderzoek blijkt dat dit echter niet het geval is gezien het feit dat er geen significant verband bestaat tussen de woonomgeving en de gekozen antwoorden.

## 6: Literatuurlijst

- Farsani, N.T., Coelho, C., & Costa, C. (2011). Geotourism and Geoparks as Novel Strategies for Socio-economic Development in Rural Areas. *International Journal of Tourism Research*, 13, 68-81.
- Geopark de Hondsrug (2012). *Geopark de Hondsrug van alle tijden...Applicatie Partnerschap EGN 2012*. Borger: Projectbureau Geopark de Hondsrug
- Gierijn, T.F. (2000). A Space for Place in Sociology. *Annual Reviews of Sociology*, 26, 463-496.
- Holloway, L. & Hubbard, P. (2001). *People and Place: the Extraordinary Geographies of Everyday Life*. Harlow, Pearson Education Limited.
- Jorgensen, B.S. & Stedman, R.C. (2001). Sense of Place as an Attitude: Lakeshore Owners Attitude towards their Properties. *Journal of Environmental Psychology*, 21, 233-248.
- Knox, P & Marston, S. (1998) *Human Geography: Places and Regions in a Global Context*. New Jersey, Prentice Hall.
- Paasi, A. (2003). Region and Place: Regional Identity in Question. *Progress in Human Geography*, 27, 475-485.
- Paasi, A. (2013). Regional Planning and the Mobilization of "Regional Identity": From Bounded Spaces to Relational Complexity. *Regional Studies*, 47(8), 1206-1219.
- Peterson, A., Mcalpine, C.A., Ward, D., & Rayner S. (2007). New regionalism and nature conservation: Lessons from South East Queensland, Australia. *Landscape and Urban Planning*, 82, 132-144.
- Rijnks, R.H. & Strijker D. (2013). Spatial Effects on the Image and Identity of a Rural Area. *Journal of Environmental Psychology*, 36, 103-111.
- Rose, G. (1996). Place and identity: a sense of place. In D. Massey & P. Jess( Red.), *A Place in the World*, 4,( pp 87-107). Oxford University Press, USA.
- Zimmerbauer, K. & Paasi, A. (2013). When old and new regionalism collide: Deinstitutionalization of Regions and Resistance Identity in Municipality Amalgations. *Regional Studies*, 30, 31-40.



## Bijlage I Enquête



rijksuniversiteit  
groningen

faculteit ruimtelijke  
wetenschappen

Met deze enquête onderzoeken wij, een groep van tien studenten van de Rijksuniversiteit Groningen, hoe inwoners van het Hondsruggebied hun omgeving ervaren en hoe zij zich verhouden tot Geopark de Hondsrug. We zouden het zeer op prijs stellen indien u ons onderzoek mogelijk wilt maken door deze enquête in te vullen. We gaan vertrouwelijk met de gegevens om en uw antwoorden zullen anoniem worden verwerkt. Het invullen van de enquête duurt ongeveer 10 minuten. Alvast bedankt voor uw medewerking.

Vul het vakje in dat het beste uw mening verwoordt.

Heel erg verbonden  
Behoorlijk verbonden  
Neutraal  
Niet zo erg verbonden  
Helemaal niet verbonden

- |  |                       |                       |                       |                       |                       |
|--|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|
| 1. Voelt u zich verbonden met uw woonplaats?       | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> |
| 2. Voelt u zich verbonden met de Hondsrug?         | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> |
| 3. Voelt u zich verbonden met Geopark de Hondsrug? | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> |

*Een geopark is een gebied met bijzondere aardkundige kwaliteiten, gecombineerd met archeologische, cultuurhistorische en ecologische waarden. In een geopark wordt dit erfgoed onder de aandacht gebracht van een breed publiek en ingezet voor duurzame gebiedsontwikkeling. Sinds 2013 is ook de Hondsrug aangewezen als geopark.*

4. Is uw gevoel met uw woonomgeving veranderd sinds de Hondsrug een geopark is geworden?
- Ja, positief veranderd  
 Ja, negatief veranderd  
 Nee, niet veranderd
5. Zou u het erg vinden om uit het Geopark te verhuizen?
- Ja, ik wil in het Geopark blijven wonen  
 Nee, ik wil verhuizen uit het Geopark  
 Maakt me niet uit
6. Kunt u drie woorden opschrijven die het eerst bij u opkomen als aan de Hondsrug denkt?  
Kunt u bij ieder woord ook aangeven of de aanwijzing als geopark daar een positief effect op heeft gehad?

7. Op het geplastificeerde blad staan vier foto's van landschappen. Welke past het best bij de Hondsrug?
- |                              |                              |
|------------------------------|------------------------------|
| <input type="radio"/> Foto 1 | <input type="radio"/> Foto 3 |
| <input type="radio"/> Foto 2 | <input type="radio"/> Foto 4 |

8. Als u het landschap van Geopark de Hondsrug vergelijkt met het landschap van de aangrenzende Veenkoloniën, wat vindt u dan het belangrijkste verschil?

9. Welke aspecten van het landschap van Geopark de Hondsrug vindt u 'mooier' dan die van het landschap van de Veenkoloniën?

10. Kunt u de volgende leeftijdsgroepen in het Hondsruggebied op volgorde van grootte zetten? Van grootste groep (1) tot kleinste groep (4).

..... 0 tot 20 jaar

..... 40 tot 60 jaar

..... 20 tot 40 jaar

..... 60 en ouder

Heel erg  
Een beetje  
Neutraal  
Nauwelijks  
Helemaal niet

- |  |                       |                       |                       |                       |                       |
|--|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|
| 11. Hoe bekend bent u met de bodem- en landschapsvormende aspecten van het Hondsruggebied? | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> |
| 12. Hoe bepalend zijn die aspecten voor het beeld dat u heeft van het Hondsruggebied?      | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> |
| 13. Welk landschapsvormend aspect van het Hondsruggebied vindt u het belangrijkste?        |                       |                       |                       |                       |                       |

- |   |                       |                       |                       |                       |                       |
|---|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|
| 14. Hoe belangrijk vindt u de vorming van het landschap in een gebied in het algemeen?        | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> |
| 15. Hoe bekend bent u met de redenen waarom de Hondsrug de status van geopark heeft gekregen? | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> |
| 16. Hoe belangrijk vindt u het dat het Geopark zich bezighoudt met regionale ontwikkeling?    | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> |
| 17. Hoe betrokken voelt u zich bij de organisatie van Geopark de Hondsrug?                    | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> |

Heel positief  
Positief  
Neutraal  
Negatief  
Heel negatief

- |   |                       |                       |                       |                       |                       |
|---|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|
| 18. Hoe waardeert u de organisatie van Geopark de Hondsrug? | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> |
|---|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|

19. Vindt u het belangrijk betrokken te worden bij de organisatie en besluitvorming rondom het Geopark?

- Ja
- Nee
- Geen mening

20. Kent u (economische) initiatieven die vanuit de organisatie van Geopark de Hondsrug zijn ontstaan? Zo ja, welke?

21. Kent u (economische) initiatieven met betrekking tot het Hondsruggebied die vanuit de lokale bevolking zijn ontstaan? Zo ja, welke?

22. Heeft u wel eens deelgenomen aan activiteiten van Geopark de Hondsrug? Welke? (meerdere antwoorden mogelijk)

- |   |   |
|---|---|
| <input type="radio"/> Ja, een expositie bezocht             | <input type="radio"/> Ja, les erover gehad op school            |
| <input type="radio"/> Ja, een fiets- of wandelroute gevolgd | <input type="radio"/> Ja, een lezing bijgewoond                 |
| <input type="radio"/> Ja, een expeditie gevolgd             | <input type="radio"/> Ja, een excursie bijgewoond               |
| <input type="radio"/> Ja, een geoparksafari gedaan          | <input type="radio"/> Nee, nooit aan een activiteit deelgenomen |

23. Zou u vrijwilliger willen worden voor Geopark de Hondsrug?

- |  |                                    |
|--|------------------------------------|
| <input type="radio"/> Ja                     | <input type="radio"/> Nee          |
| <input type="radio"/> Ik ben al vrijwilliger | <input type="radio"/> Weet ik niet |

24. Kunt u op de kaart op de volgende pagina aangeven waar volgens u de Hondsrug ligt?

---

25. Bent u een:

- Man
- Vrouw

26. Wat is uw geboortjaar? .....

27. Wat is de 4-cijferige postcode van uw huidige woonadres? .....

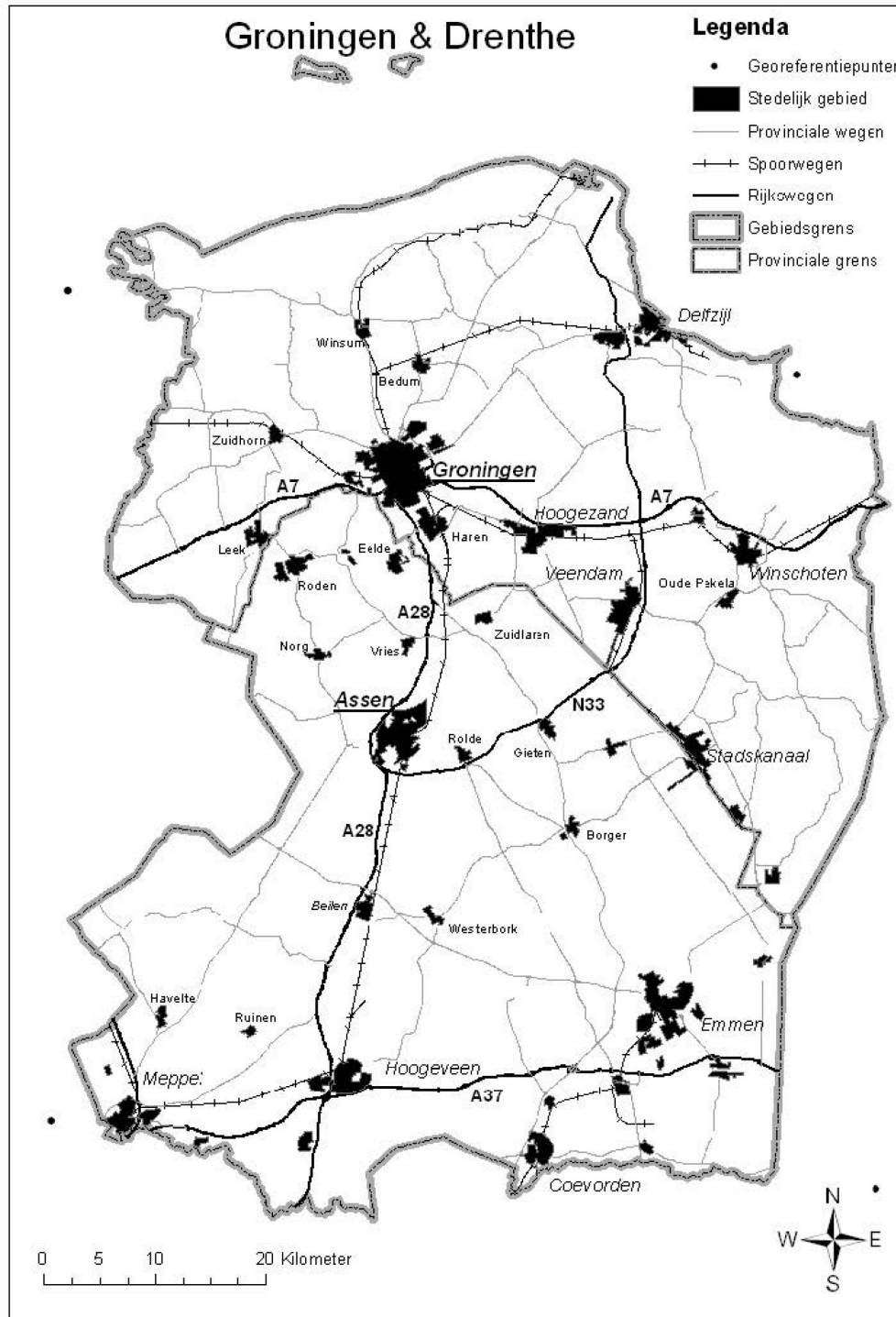
28. Hoe langt woont u al in uw huidige woonplaats? ..... jaar

29. Wat is uw geboorteplaats? .....

Hartelijk dank voor uw medewerking!

---

## Waar ligt volgens u de Hondsrug?



Welk van de onderstaande foto's past het best bij de Hondsrug?

